

Fathi Buzakhar

Libiako Amazigh Kongresuaren burua

«Iraultzak traizionatu gaituelakoan gaude asko»

Ostiral batean hartu gaitu Buzakhar jaunak Tripoliko etxean. Buruzagi amazighak dio jaiegunetan besterik ez dela hain dotore janzten.

Amazighen arropa tradizionala ote den hura galdetu diogu: “ez, libiar guztien arropa da hau” diosku. Bada, ez al dute amazighek euren janzkera tradizionala? “Jakina, kontua da libiar guztiak amazighak direla, askok oraindik ez dakiten arren”.

Testua eta argazkiak:

KARLOS ZURUTUZA

“Ipar Afrikan, gehienak, arabieraz mintzo diren amazighak dira”.

Amazigh, tamazga, tamazight... hitzok arrotzak gertatzen zaizkigu gurean oraindik.

Amazighek “gizon askea” esan nahi du gure hizkuntzan, amazighen pluralean. Afrika iparreko jatorriko biztanleak gara. Atlantikotik Egip-torainoko lur esparruan zabaltzen gara, nahiz eta, askotan, “orban txikiak” baino ez izan Afrikako mapan. Kostaldea eta Saharako basamortua hartzen duen esparru horri Tamazga deitzen diogu, eta tamazight gure hizkuntzari (amazigharen femeninoa da). Hizkuntza propioa ez ezik gure alfabetoa ere badugu, tifinag izenekoa. Egun, egokitutako bertsio bat erabiltzen dugu baina tuaregek antzinakoa mantentzen dute oraindik.

Tuaregak ere amazighak dira?

Bai, hiztegi kontu urri batzuk aparte utzita, arazorik gabe ulertzen dugu elkar. Bestalde, gure alfabeto zaharra euren artean baino ez da kontserbatu egundaino. Izan ere, ezagunak dira tuaregek alfabeto zaharraz idatzitako amodiozko gutunak. Haiek tamaxek deitzen diote euren hizkuntzari, tamazight glotonimo beraren bariantea baino ez da.

Amazighok batera altxa zineten Gaddafiren kontra iragan otsailean Libian. Ez al zegoen Gaddafizalerik zuenean?

Nekez. Batetik, ez zen inoiz amazigh bakar bat ere egon Gaddafiren exekutiboan. Bestetik, ezin ahaztu Gaddafik gure herria zapaldu beste-

rik ez zuela egin boterean eman zituen lau hamarkadetan. Ezin genuen gure hizkuntzan hitz egin edo gure seme-alabei amazigh ize-nik eman; ezin liburuak argitaratu, gure erlijioa praktikatu...

Erlijioa?

Bai, Libiako amazighok ibadiak gara jatorriz. Gaddafik, gure identitatearen beste ikur bat zela atzematean, gure iman guztiak atxilotu, exekutatu edo ihesarazi zituen. Ibadi gurasoen seme-alabek eskola sunietan ikasi behar zuten nahitaez. Joera irekia eta moderatua izateaz gain, naturarekiko lotura handia adierazten du oraindik ibadismoak: azken epaiketaren aurrean bi munduen barkamena beharko duzu;

Normaltasunerako bide amaigabea

Ulertzekoa da Fathi Buzakharren etsipena. Amazighek, edo tamazight hiztunek, Libiako populazioaren %10a osatzen dute –Libian sei milioi lagun bizi dira–. Gehiengoa osatzen duten eskualde bakarra, Nafusa mendikatea, Libiako gerraren ezinbesteko giltza bilakatu zen errebolta-rien garaipenerako, handik bideratu baitzen Tripoli mendean hartu zuen erasoa.

Otsailean gerra piztu zenetik, besteak beste, euren hizkuntz eskubideak aldarrikatu dituzte Libiako amazighek. Baina abuztuan sinatu Konstituzioaren zirriborroan ez zen aipamenik ere egiten herri honi buruz. Horren aurrean, Libiako Amazigh Kongresuak manifestazio erraldoia deitu zuen iragan irailean, gobernu berriaren atentzioa bereganatzeko asmoz. Tripoliko martirien plazan hamar milaka lagun elkartu arren, Gobernu berriak ez zuen inongo keinurik egin eurengana hurbiltzeko.

Gazte amazighak protestan azaroaren 27an.

Azaroaren 27an kalera jo zuten berriz Libiako amazighek, euren kontrako bazterketa salatzearen. Antza, ez dago amazighik gobernu berriaren goi karguetan eta marjinalaioa salatu dute azken asteotan kale agerraldietan. Momentuz Zuarako Udalak –demokratikoki aukeratutako bakarra– harremanak hautsi ditu Trantsiziozko Kontseilu Nazionalarekin eta baliteke beste 27 amazigh herriek gauza bera egin izana elkarrikeria hau argitaratzerako. Antza, uste baino gehiago itxaron beharko dute Libiako amazighek euren eskubideak onartuak izan arte.

Jainkoarena batetik eta izaki guztien bestetik. Jainkoak barkamena eman dezake salbaziorako baina, esaterako, animalia bakar batek ez ematekotan, paradisuaren atea itxiko zaizkizu. Antzinako erlijio animisten eragina oso agerikoa da oraindik gurean.

Iraultzara bueltatuz, pozik zarete lortutako garaipenarekin?

Inondik ere ez. Tamalez, Libiako erregimen berriak lehenagoko diskurtso eta joerei eusten die, arabiar-

islamismoari alegia. Gaddafik ere hala egiten zuen. Abuztuaren 6an sinatutako Konstituzioaren zirriborro berrian ez da inon ere aipatzen gure presentzia Libian, ez eta gure hizkuntzaren aitortpena ere. Itxaroteko esaten digute, ez dela “momentu egokia”. Libiak bere independentzia lortu zuenean, 1951n, gauza bera entzun behar izan genuen. Bestalde, batzuek diote gure hizkuntza ezin dela ofiziala izan “gutxiengo bat” garelako. Horretarako borrokatu dugu gerra

honetan? Horretarako hil? Dagoneko, iraultzak traizionatu gaituelakoan gaude asko.

Gordina bezain esanguratsua azken esaldi hori.

Arazoa aspalditik dator. Arabiar hizkuntza nahiz ideologia islamarekin batera zabaldu dira mendez mende eta egun daukagun egoera horren ondorio zuzena da. Hala, “arabiarizat” hartzen dute euren burua arabieraz hitz egiten duten guztiek. Jakina arabiarrek izan badiela Libian, bai eta turkiarrak, txadiarrak... baina gutxiengo bat baino ez dira. Ipar Afrikan gaude, eta ez Ekialde Hurbilean. Libia ez da herrialde arabiarra. Guk Libiako arabiarrez ez, arabiar hiztunek hitz egiten dugu. Azken horiek gehiengoa izan arren, euren hizkuntza galdu duten amazighak baino ez dira.

Libiar guztiak amazighak dira, beraz?

Baita marokotarrak, aljeriarrak, tunisiarrak... Esan bezala, arabieraz mintzo diren amazighak dira gehienak Ipar Afrikan.

Hamaika amazigh talde agertu da azken hilabeteotan Libian, gehienak zuen hizkuntza eta kultura babesteko helburuz. Alderdi politikorik osatzeko asmorik ba al duzue?

Parte hartuko dugu politikan, beti ere erlijioa edota nazionalismoa alde batera utzita. Ez dugu amazighon alderdia eratu nahi, baizik eta libiar guztiontzat irekita izango den koalizioa. Ezin dugu arabiar nazionalismoa kritikatu eta, aldi berean, haren akats berak errepikatu.

Ez duzue lurrik aldarrikatzen Libia barruan?

Lurralde osoak gurea beharko luke, zergatik egin uko horri? ■

EHU/UPV

AMETZ BATEN

OINORDEKO GARA

UNIBERSIDAD VAISCA EUZKO IRAKASTOLA NAGUSIA

1936

www.ehu.es/ametsbatenoirordekogara

Universidad del País Vasco
Euskal Herriko Unibertsitatea